

Zitierhinweis

Beran, Zdeněk: review of: Dana Dvořáčková-Malá / Jan Zelenka, *Ženy a děti ve dvorské společnosti*, Praha: Historický ústav, 2015, in: *Český časopis historický*, 2016, 1, p. 224-225, DOI: 10.15463/rec.608130804

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

hoto poznávacího stínu se nám asi nikdy nepodaří uniknout, hledáme-li poměrnou jistotu, zachycujeme příklady snah a tendencí středověké společnosti. Tyto příklady osvětlované písemnými prameny následně slouží jako jakási exempla. Víme totiž, že středověká skutečnost byla značně rozrůzněná, prostředek k jejímu poznání proto spočívá v řazení a srovnávání konkrétních příkladů. Zdůrazněme, že k rozvoji tohoto „inscenačního postupu“ Josef Žemlička významně přispěl. Vrací se k mnoha už známým „exemplům“, doplňuje a rozvíjí jejich charakteristiku a uvádí na medievisťickou scénu další dosud nezhodnocované příklady. Zacházení s konkrétními exemplárními případy je dnes obzvláště živou částí našeho bádání, a není proto divu, že ho provázejí rozdíly v individuálních přístupech.

Spektrum poznávacích opor mohou rozšířit dva zdroje, archeologie a stavební historie. Potíže s archeologií jsou dobře známé, zvláště výmluvně na ně žehral Dušan Třeštík. Archeologie se neumí chovat jako spořádaná pomocná věda historická. Není v tomto smyslu „solidní“, nepřináší kriticky prověřené informace bezprostředně použitelné pro různé odvážné hypotetické konstrukce. Zásobuje nás pravděpodobnými závěry, jejichž kritické posouzení nebývá snadné. Josef Žemlička patří mezi našimi medievisťy ke vzácným výjimkám, neboť s archeologickými poznatky zachází poměrně často. Přitom však neriskuje a přijímá jen jejich hodnověrně vyhlížející části, do hlubin pralesa archeologických tvrzení se nikdy nevydává. Snaha o obecně historickou interpretaci dějin staveb by asi vyvolala ještě větší nesnáze, budování příslušných mezipřímých mostů u nás dosud ani nezačalo. *Království v pohybu* je v první řadě cenným přínosem k poznávání „velké změny“, která

se soustřeďovala do 13. století. Svou široce rozprostřenou sítí témat, problémů a informací s jistotou ovládá hlavní proud medievisťického bádání. V tomto smyslu už dnes poskytuje východiska k dalšímu poznávání. Přirozeně vybízí i k diskusi a k hledání alternativních poznávacích cest.

Jan Klápště

Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ –
Jan ZELENKA a kol.

Ženy a děti ve dvorské společnosti

(= Řada A, Monographia, Sv. 52)

Praha, Historický ústav 2015, 200 s.,

ISBN 978-80-7286-236-8.

Kniha *Ženy a děti ve dvorské společnosti* je dílem badatelů většinou již delší dobu spolupracujících pod záštitou Výzkumného centra Dvory a rezidence ve středověku Historického ústavu AV ČR. Práce rozšiřuje v domácí historiografii již soustavně analyzovaný rámec dvorského prostředí o téma rodiny, zde konkretizované zaměřením na skupinu žen a dětí. Neklade si ovšem za cíl podat vyčerpávající přehled dané problematiky, spíše usiluje o to otevřít nové oblasti a přístupy.

Ve čtyřech kapitolách se práce koncentruje na problematiku výchovy a vzdělávání v odrazu knížecích zrcadel, literárních textů a edukační praxe na prahu novověku, dále na sňatkovou politiku a vlastní dvorské instituce, na roli žen na dvoře a jejich samostatné majetkové postavení, sledované na případu věnného institutu či léna. Z dílčích badatelských otázek kniha reflektuje zejména problém možností a limitů autonomního jednání středověkých žen, čili otázku, jakou roli v majoritně mužském světě přiznat ženským příslušnicím panov-

nických rodů či obecně ženám dvorského prostředí. Specifickou skupinu tu tvoří v určitých aspektech samostatný a na úrovni mužů postavený vdovský stav.

Hlavní metodické kroky autoři spatřují v postižení dobového přístupu k dětství, aniž by se chtěli nechat vázat stanoviskem jedné ze skupin štěpících se podle vztahu k paradigmatické koncepci Phillipa Arièse, dále, ve kvalifikování dobového postavení ženy v roli matky a s tím souvisejícího postižení dobových přístupů k mateřství, jakož i v pochopení středověkého (sebe)vnímání ženy a její role v tehdejší společnosti. Realitu dětství a ženství přitom usilují rozšířit též o pohled z perspektivy samotných aktérů(ek), čili o rovinu subjektivního prožívání ženství a dětství. Autoři upozorňují, že ženy a děti nelze z dobové společenské complexity vydělit a opomenout při tom jejich strukturální vazby se světem mužů, kterým byly obě zkoumané skupiny do značné míry determinovány. Obecně vzato se autorský tým rozhodl zvolit směr bádání v ose studia každodennosti a dějin mentality.

Práce užívá a vyrovnává se s nepočtenou stávající domácí literaturou. Vzhledem ke své koncepci dílčích sond do různých oblastí zkoumané tematiky kniha představuje rovněž limity a subjektivní deformace analyzovaných skupin pramenů. Využívá přitom komparací a paralel se zahraničními poměry i s mnohdy strukturálně podobnými a přitom prameny lépe podloženými poměry v raném novověku.

Zdeněk Beran

Jean FLORI

Eleonora Akvitánská. Vzpourná královna

Praha, Argo 2014, 353 s.,

ISBN 978-80-257-1317-4.

Kniha Jeana Floriho v překladu Ireny Kozelské se věnuje osudům proslulé Eleonory Akvitánské. Hned v úvodu autor uvádí, že právě rozporuplná hodnocení této ženy ho přivedla k předkládané práci, již nazval „Vzpourná královna“. Zaujetím pro očistění královny od příkrých soudů jejich současníků i přepjatých hodnocení dnešních badatelů se netají ani v dalších kapitolách. Můžeme ocenit, že retrospektivní pohled, který nabízí, představuje čtenáři různá hodnocení Eleonory od středověku až po současnost.

Jean Flori rozdělil knihu do dvou částí, kdy nejprve hodnotil to, co lze o Eleonoře konstatovat či jednoznačně určit na základě pramenů. První polovina knihy čítá devět kapitol, které představují její biografii. Flori ji zhodnotil v podnázvu jako „Pokus o kritickou biografii“. Provází čtenáře životem Eleonory od dětství, přes sňatek, roli královny Francie, vévodkyně či královny Anglie, až po královnu zajatkyňu a matku, která se snaží pomoci svým synům, zvláště pak Janovi Bezzemkovi. Ve druhé půli knihy autor naopak přináší to, co je v souvislosti s královnou diskutabilní a namnoze zůstává hypotetické. Tuto část knihy o čtyřech kapitolách lze chápat jako pojednání o druhém životě Eleonory Akvitánské.

První z kapitol se v chronologickém sledu věnuje nejstarším zprávám a svědectvím, která přispívaly k vytváření mýtu či tzv. „temné legendy“ po královnině smrti. Autor zohledňuje rovněž psychologický dopad na společnost, resp. jevy, které ovlivňovaly psychiku tehdejší lidí a jež se promítaly do písemných soudů o královně.

